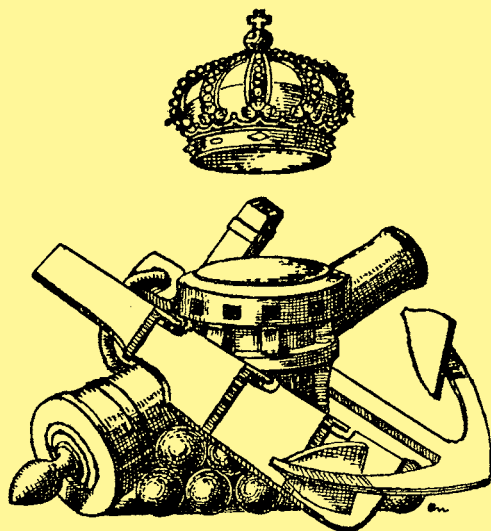

TIDSKRIFT I
SJÖVÄSENDET

1771

MED FÖRSTÅND OCH STYRKA

KUNGL. ÖRLOGSMANNA
SÄLLSKAPET

N:r 7 1967

*Anförande av franske marinchefen, amiral Georges Cabanier på Militär- högskolan den 8 maj 1967 *)*

Jag är mycket hedrad av att Amiralen har berett mig tillfälle att hålla mitt anförande inför detta framstående auditorium av svenska officerare. Såsom representant för den franska marinen tackar jag Eder varmt härför.

Ni, mina herrar, som är yrkesmän i svenska krigsmakten och som sådana har till uppgift att göra Edert lands traditionella neutralitet respekterad har tydligen insett vikten av att inte avskärma de europeiska nationernas militärpolitiska problem från Edra egna.

Min avsikt är inte att ta upp ämnen Ni känner till lika väl som jag utan snarare att framföra några personliga kommentarer om orsakerna till och konsekvenserna av en händelse, som i sig själv illustrerar den pågående utvecklingen i Europa; jag vill nämna något om den nya franska hållningen vis-à-vis Atlantpaktens militära organisation.

Dagens Europa skiljer sig verkligen från 1950-talets. Orsakerna, som tvingade dess länder att söka skydd antingen i väst eller i öst, har idag till en stor del försvunnit. Där finns numera kärnvapen, som tidigare var ett exklusivt privilegium för USA och Sovjet, det ligger inte längre i centrum för de båda stormakternas blickfång, vilkas uppmärksamhet nu riktas mot nya horisonter. Slutligen eftersträvar européerna på båda sidor om järnridån — med växande insikt om sina speciella och gemensamma intressen — att återupprätta ömsesidiga fruktbärande relationer, vilket även innebär framsteg för deras naturliga eller historiska gemenskap trots skiljaktigheter i ideologier.

”Andra tider, andra sedvänjor” säger ett franskt ordspråk. Tar man i betraktande den nuvarande situationen — även om de vid-

Översättning av redaktionen.

tagna dispositionerna sedan ett tjugotal år tillbaka i form av den ena eller den andra militärpakten med hänsyn till möjligheten av en eventuell aggression ännu till en del syns berättigade — tycks det i stället som om tillämpningen av dessa dispositioner är alltför stelbent, fördröjer Europas utveckling och försvårar vissa internationella relationer, kort sagt syns dåligt anpassade till dagens situation.

I detta avseende, om man betraktar den enda västliga militärorganisation, bör denna organisation — men inte själva Atlantpakten — inrangeras bland dessa dispositioner och sålunda reformeras.

Vad beträffar Frankrike dröjde det inte till år 1966, innan man insåg de olägenheter som organisationens utformning innebar för landet. Olika tecken samverkar sedan några år tillbaka för att skapa denna uppfattning. Från diplomatiskt håll framhölls att Frankrikes deltagande i organisationen äventyrar framgången för vissa franska initiativ, eftersom dessa emanerar från ett land som i världens ögon är alltför "engagerat". Från militärt håll framhölls att vapnet par excellence, dvs kärnvapnet, saknade hemvist i organisationen, vilket förtar mycket av organisationens betydelse. Oaktat detta innebär organisationens mekanism, om den sätts igång, risker för att Frankrike dras in i en konflikt, kanske med kärnvapen, främmande för landets nationella intressen utan att landet bevarar en reell möjlighet att till egen fördel kunna utnyttja Atlantpaktens artikel 5 som säger "att varje medlemsstat vidtar sådana åtgärder som den bedömer nödvändiga".

Redan före år 1960 och upprepade gånger därefter har Frankrike föreslagit medlemsstaterna — särskilt USA — att reformera organisationen genom att anpassa den till det aktuella läget. Tyvärr har dessa förslag icke funnit något gensvar. Efter att ha konstaterat detta tillstånd började franska regeringen år 1959 skära ned dess engagemang med beväpnade styrkor, en nedskärning som avslutades år 1966 och som har kännetecknats av följande etapper:

— I mars 1959 informerades Atlantpaktens militära organisation om bortdragandet ur organisationen av de franska marinstridskrafterna i Medelhavet;

— I mars 1963 informerades organisationen om att från och med 1.1.1964 varje fartyg eller flygplan tillhörande marinen

inte längre stod under befäl av någon befälhavare inom organisationen med undantag för några ubåtar. Samtidigt beslöt franska regeringen att högre franska sjöofficerare ej längre skulle ingå i Atlantpaktens befälskedja.

— I mars 1966 slutligen fattades beslut om tillbakadragande av samtliga franska stridskrafter, dittills integrerade i organisationen.

Det är icke desto mindre felaktigt att tolka den franska reträtten ur Atlantpaktens militära organisation som tecken på en brytning med våra allierade. Även om Frankrike lämnat den organisation, som vuxit fram ur Atlantpakten, förblir Frankrike icke desto mindre medlem av själva Atlantpakten, och fortsätter därför att vara representerat i Atlantrådet och i kommittéer och arbetsgrupper tillsatta av rådet.

För övrigt har franska regeringen redan givit upprepade bevis på att vid den ursprungliga anslutningen regeringen förutsåg ett frivilligt samarbete med den militära organisationen. Man bör i detta sammanhang nämna de överenskommelser om samarbete som sedan år 1964 existerar mellan den allierade överbefälhavaren för Atlanten, den allierade befälhavaren för Engelska kanalen och deras franske motsvarighet liksom kvarhållandet av franska trupper i Tyskland, det franska deltagandet i det utbyggda luftbevakningssystemet, de franska militära samverkansgrupper, som fortsätter att fungera hos alla viktiga allierade befäl.

Som ett exempel och för att övergå från principer till ett konkret fall kan nämnas, att den franska marinens samarbete under 1967 manifesteras i tre större övningar, i vilka deltar flera övervattensfartyg, ubåtar och flygplan, och i tolv övningar av mindre omfattning både i Atlanten och i Medelhavet. Inom ramen för dessa övningar, vilkas uppläggning är överensstämmande med våra militära doktriner, förblir de deltagande franska styrkorna under nationellt befäl, men de kan ställas under allierad kontroll för en viss tid eller för ett bestämt uppdrag. Sådan blir formen för samverkan såsom vi ser det.

Efter att sålunda ha talat om Frankrikes ställning gentemot Atlantpakten skulle jag nu helt kort vilja skissera den allmänna konturen av franska marinens uppgifter.

Det bör understrykas att Frankrike i alla delar av världen har intressen förknippade med landets historia, dess ekonomiska eller vetenskapliga utveckling och dess politik.

Marinen har till uppgift att stödja regeringens politik runt om i världen. Såsom general de Gaulle sagt, "Marinen existerar för att tjäna landet. Den skall vara i stånd att intervensera på havet eller från havet överallt på jorden".

Marinen är i särskild grad anpassad för denna roll att stödja en politik genom möjligheten till spridning och koncentration av stridskrafter, förmågan att uppträda överallt, att förbli kvar och att verka med olika medel: fartyg, flygplan, amfibiestridskrafter.

Marinen deltar i lösandet av de tre huvuduppgifter, som regeringen tilldelat den franska krigsmakten, på följande sätt.

Avvärjning

Frankrike har anammat en avvärjningsstrategi. Marinen är i färd med att fullfölja genomförandet av ett program med robotbestyckade ubåtar, som kommer att innebära en ökad effektivitet hos de nationella avvärjningsresurserna. Detta program, som kräver omfattande studier, räknar med nödvändiga åtgärder för ubåtarnas skydd och säkerhet.

Intervention

Den jämvikt, som är etablerad mellan stormakterna, kan öppna vägen för subsersiva aktioner och marginalkonflikter på andra håll eller med Tredje världen inblandad. För att snabbt vara i stånd att handla vid varje incident, som berör våra intressen eller de fördrag, som vi slutit med vissa stater, hålls en interventionsstyrka rustad. Det gäller en allsidigt sammansatt styrka, som, då så erfordras, kan tillgodose landstigningsstyrkors utanför hemlandet behov av flygunderstöd, skydd och nödvändigt underhåll.

Försvar

Därest en större konflikt skulle inträffa i Europa, vilket icke helt kan uteslutas för det fall att avvärjningsstrategin slår slint, blir försvaret av det egna territoriet en huvuduppgift. I detta fall kommer marinen i samverkan med allierade att bekämpa fiendens operationer från sjön och sätta in maximum av lämpliga medel som stöd för flygoperationer från land.

I medvetandet om det faktum att i rådande internationella jämviktsläge Frankrike i första hand endast bör räkna med sig själv, skall marinen samtidigt kunna utveckla

- avpassat stöd åt regeringens politik i alla delar av världen,
- kraftfullt samarbete med andra medlemmar i Atlantpakten vid en eventuell konflikt.

Men därmed är marinens uppgifter ej slut. Som jag just påpekat är det marinens plikt att tjäna sitt land i fred lika väl som i krig. Till de uppgifter i krig, som jag har talat om kommer talrika uppdrag i fred; representation av typen örlogsbesök, fiskeriövervakning, uppdrag av typen "till det allmännas tjänst", sådana uppdrag som består av att till alla sjöfarande leverera hydrografiska och oceanografiska under rättelser, uppdrag av vetenskaplig karaktär, etc.

Ett nyligen inträffat exempel på uppgifter, som oförmodat kan behöva fullgöras av marinen och som i förbigående förtjänar att nämnas, utgör den rad av marina insatser som var nödvändiga i kampen mot det "svarta havet" som förorsakades av tankerns "TORREY CANYON" förlisning. Det blev nödvändigt att hela tiden övervaka oljeytans rörelser och att använda olika marina medel för att försöka förstöra oljan, innan den kom in mot kusterna. Mer än en månads aktivitet med örlogsfartyg och marinflyg från första och andra "Regions Maritimes" offrades till stor del på detta företag.

I nuvarande stund är en stor del av vår potential avdelad för uppdrag, som berör verksamheten vid vårt avlägsna centrum för kärnkraftsexperiment i Stilla Havet och vid försöksstationen för robotar, som vi har byggt upp vid Atlantkusten i sydvästra Frankrike.

Uppgifterna och uppdragen, som jag här kortfattat berört, styr den franska marinens sammansättning och organisation, som utan tvivel

skiljer sig från den svenska marinens. Men alla mariner har många gemensamma drag och alla sjömän formade efter sin speciella livsföring förstår varandra så snart det gäller yrket. Inom denna ram önskar jag att talrika kontakter och utbyten av idéer äger rum mellan franska och svenska marinen, och jag gläder mig åt detta tillfälle att få vara tillsammans med Er idag.

KOMMENDOR
H GOTTFRIDSSON

Akabaviken — ett folk- rättsligt problembarn

Geografiska förhållanden

Strandägare vid den just nu så aktuella c:a 96 dist.min. långa och 10 dist.min. breda Akabaviken är Förenade Arabrepubliken (för enkelhetens skull i fortsättningen kallad Egypten) och Saudi-Arabien, som innehar den västra resp östra stranden, medan Israel och Jordanien disponerar över c:a 6 resp 3,5 dist.min. kust längst in i viken (se skiss). Viktigare hamnar i området är den israeliska Eilath och den jordanska Akaba. Omedelbart utanför mynningen till Akabaviken ligger den saudiarabiska ön Tiran och mellan denna ö och det egyptiska Sinai befinner sig det c:a 3 dist.min. breda Tiransundet. Mitt i detta sund ligger ett utbrett korallrev, flankerat på västra sidan av Enterprise Passage på egyptiskt sjöterritorium och på den östra av Grafton Passage på saudiarabiskt territorium. Dessa segelrännor har en minsta segelfri bredd på 1200 m resp 870 m. Rörelsefriheten för passerande fartyg är sålunda starkt begränsad samtidigt som Tiransundet i hela sin bredd utan svårighet kan behärras med landuppställda vapen.

Liksom huvudparten av Öresund utgörs vattenområdet i Tiran-sundet och Akabaviken enbart av territorialhav och ingen ränna av fritt hav leder genom detsamma. Exakt hur gränsen mellan egyptiskt och saudiarabiskt territorialhav är bestämd har inte kunnat utrönas. Det förefaller dock sannolikt, att de båda länderna i detta hänseende tillämpar den allmänna regeln i 1958 års territorialhavskonvention (art 12) enligt vilken en dylik gräns läggs mitt emellan de båda ländernas kust (medianlinjen). I nuvarande läge, då Egypten och Saudi-arabien står på samma sida i konflikten med Israel spelar denna fråga fören ingen nämnvärd roll.

Folkrättslig bakgrund

Det torde för denna tidskrifts läsare vara välbekant, att gällande folkrätt innefattar rätt till skadlig genomfart för alla nationers örlogs- och handelsfartyg genom en kuststats territorialhav. Denna grundläggande princip, som tillämpats under flera århundraden, finns inskriven i Genèvekonventionen 1958 angående territorialhavet och tilläggszonen (art 14).

Kuststater äger dock rätt att "tillfälligt upphäva rätten till skadlig genomfart för utländska fartyg i särskilt angivna områden av dess territorialhav, därest sådan åtgärd är av väsentlig betydelse för skyddet av dess säkerhet" (art 16).

Enligt mom 4 i sistnämnd artikel gäller denna rätt dock icke ifråga om sund, som begagnas för internationell sjöfart mellan en del av det fria havet och en annan del av det fria havet (t ex Öresund) eller *en främmande stats territorialhav*. Den sista inskränkningen har tillkommit just med tanke på en situation, då en eller flera staters territorialhav vid mynningen av en bukt eller vik "blockerar" tillträdet till en inne i bukten (viken) liggande stats territorialhav (som fallet är beträffande Israel vid Akabaviken).

Det kan vara av intresse att göra en kort återblick på diskussionen i Genève i samband med tillkomsten av mom 4 i artikel 16.

I det ursprungliga förslaget till art 16 fanns den del av mom 4, som behandlar tillträdet till en "blockerad" kuststat inte med. På förslag av Nederländerna, Portugal och Storbritannien i 1. kommittén, som behandlade territorialhavsfrågorna, gjordes detta tillägg efter långa diskussioner vid flera sammanträden. Härvid framgick det tydligt av Egyptens och Saudiarabiens inlägg, att man bekämpade tillägget med särskild tanke på förhållandena i Akabaviken. Ehuru Israel inte yttrade sig i denna debatt, kan man nog utgå ifrån att tillägget initierats av denna stat. I 1. kommittén antogs förslaget med knappast tänkbara majoritet (en rösts övervikt). Vid artikelns slutliga behandling i plenarförsamlingen föreslog Egypten, att man skulle rösta separat på mom 4. Danmarks representant motsatte sig emellertid detta bl a under hänvisning till att bestämmelserna om skadlig genomfart måste ses som en helhet. Saudiarabien pläderade därefter — liksom tidigare Egypten — för separat omröstning om mom 4, med vid omröstning om denna procedurfråga förkastades förslaget med mycket knapp majoritet. Man röstade sålunda därefter

på hela artikel 16, som antogs med 62 ja-, 1 nej- och 9 nedlagda röster. Saudiarabien, som hade nedlagt sin röst, avgav därefter en röstförklaring av innebörd, att detta land skulle vidtaga erforderliga åtgärder för att skydda sig mot tillämpningen av mom 4. Problemet Akabaviken var sålunda brännbart redan år 1958.

Trots att Genèvekonventionen numera är i kraft (genom att stipulerat minimiantal stater anslutit sig till densamma) och därigenom får anses som gällande folkrätt på området, står det sålunda klart, att strandägarna vid inloppet till Akabaviken icke accepterar konventionens text i dessa delar. I motsats mot Israel har de heller inte anslutit sig till konventionen och är därför — i varje fall formellt — inte bundna av dess bestämmelser.

Synpunkter på den senaste händelseutvecklingen

Den arabiska inställningen blev plötsligt uppenbar för hela världen, när president Nasser omkring månadsskiftet maj/juni förklarade Tiransundet spärrat för israeliska och andra fartyg på väg till eller från israeliskt sjöterritorium i Akabaviken.

En närmare analys av den då — strax före krigsutbrottet — rådande folkrättsliga situationen kan göras enligt följande.

Förhållandet mellan Israel och Egypten karaktäriserades av att *vapenstillestånd* rådde mellan de båda länderna (senast efter Suezkrisen 1956). Någon fred var icke slutet, vilket ytterst hade sin grund i att arabvärlden hittills icke velat erkänna Israel som en suverän stat. Eftersom några egentliga krigshandlingar inte förekommit i området på mer än 10 år kunde det rådande tillståndet närmast betecknas som någonting mitt emellan krigs- och fredstillstånd. Liksom på så många andra håll i världen var den folkrättsliga situationen därför svårdefinierbar.

Härtill kommer, att Genèvekonventionen är avsedd att gälla endast under fredsförhållanden, vilket dock icke framgår av själva konventionstexten utan endast av förarbetena till densamma.

Med utgångspunkt från det formella krigstillståndet med Israel kunde president Nasser därför med visst fog göra gällande, att en spärrning av Tiransundet för *israeliska fartyg* stod i överensstämmelse med gällande folkrätt. Detta förutsätter dock att man verkligen accepterar den då rådande situationen som krigstillstånd.

Eftersom några egentliga krigshandlingar inte hade förekommit i området på många år kunde Akabaviken med Tiransundet emellertid icke anses som *krigsskådeplats*, då de krigförande enligt krigslagarna har rätt att vidtaga vissa åtgärder gentemot *utomstående (neutrala) nationers sjöfart* (stoppande av krigskontraband till motståndaren o d). Härav följer, att Genèvekonventionen under alla förhållanden fortfarande var tillämplig på sistnämnd sjöfart.

Denna uppfattning stöds — kanske något oväntat — av en sovjetisk auktoritet inom folkrätten, professor Ivan Blitjsjenko, i armétidningen Krasnaja Svesda (Röda Stjärnan), vilket framgår av en nyhetsartikel i Svenska Dagbladet den 29 juni i år.

Å andra sidan kommer B. till den slutsatsen att konventionen ger stöd för spärrningen av Tiransundet för bl a "icke-israeliska fartyg, vilka medför strategisk materiel". Han ifrågasätter härvid inte rätten till oskadlig genomfart, men anser att dessa fartygs genomfart icke kan betecknas som oskadlig eftersom den kunde medföra skada för kuststatens fred och säkerhet.

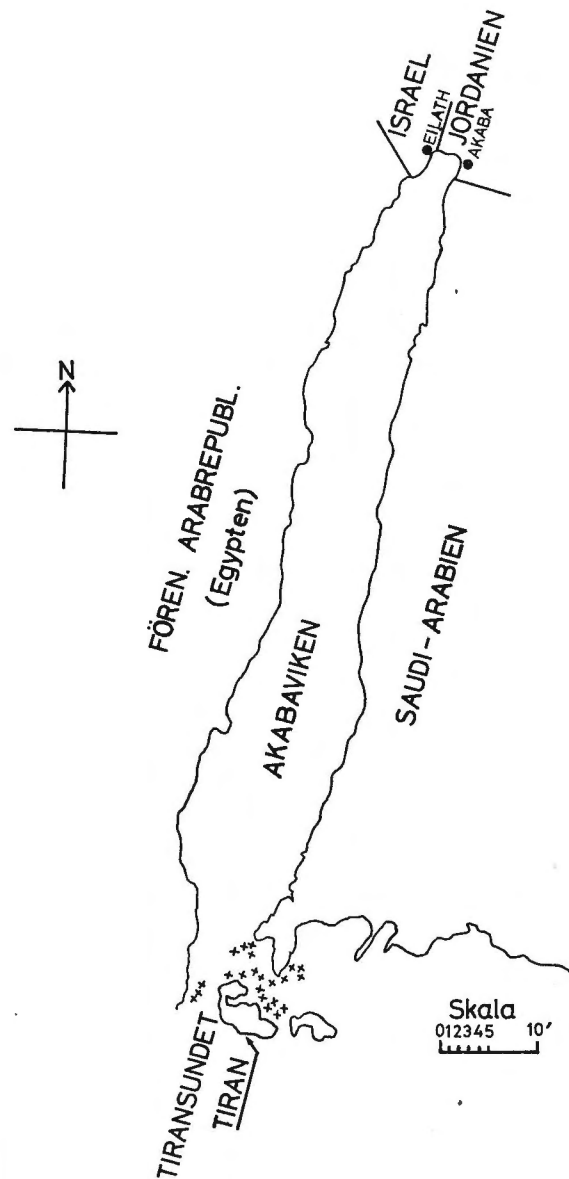
Denna sammankoppling av *syftet* med den pågående sjöfarten och själva *passagen* står dock enligt författarens mening icke i överensstämmelse med Genèvekonventionen, vilken enligt det tidigare anförda reglerar sjöfarten under fredsförhållanden.

Begreppet *oskadlig genomfart* definieras i konventionens artikel 14 mom 4 enligt följande: "Genomfart är oskadlig, därest *den* (kursiv. av författaren) ej stör kuststatens lugn, ordning eller säkerhet." Det är med andra ord själva sättet för genomfartens utförande, som avgör huruvida den är oskadlig eller ej. Syftet med resan har däremot inte med saken att göra.

President Nassers åtgärd att spärra Tiransundet för utomstående nationers sjöfart kan därför betecknas som klart folkrättsstridig. (Den sovjetiska tolkningen av Genèvekonventionen får väl anses som ett försök att i efterhand rättfärdiga president Nassers handlande med sikte på det pågående internationella arbetet att söka åstadkomma varaktigt fred i området.)

Vissa tecken tydde på att "de stora sjöfartsnationerna" gjorde sig beredda att hävda genomfartsrätten genom Tiransundet. I vilka former detta var avsett att ske är fortfarande förborgat, eftersom dessa planer plötsligt förlorade sin aktualitet vid krigsutbrottet den 5 juni.

Efter Israels militära seger är läget ifråga om Tiransundet, att det

aktuella området är ockuperat av segrarna och att passage genom sundet till och från Eilath tills vidare kan ske obehindrat.

Eftersom detta sakernas tillstånd grundar sig på israelisk ockupation av arabiskt område, kan detta läge emellertid inte förväntas bli bestående. Det får väl anses vara tämligen självklart att de ordinarie strandägarna vid Tiransundet i samband med en återgång till mera fredliga förhållanden kommer att återfå jurisdiktionen över området. Samtidigt måste uppenbarligen frågan om den internationella sjöfarten lösas i enlighet med Genèvekonventionens bestämmelser. Många röster i FN:s generalförsamling (bl a den svenska) har höjts med denna inriktning. Ur folkrättslig synpunkt skulle frågan strängt taget inte behöva ges någon särskild lösning, eftersom gällande folkrätt härvidlag är klar och entydig. Med hänsyn till arabstaternas inställning till bestämmelserna för oskadlig genomfart ävensom till den överhettade politiska temperaturen i området torde det dock bli nödvändigt med någon form av politisk garanti för den internationella sjöfartens fortsatta passage till och från Eilath. Samtidigt som det är glädjande, att gällande folkrätt upprätthålls, är det dock ett dystert faktum, att detta måste ske genom maktspråk från utomstående staters sida.

AV LEDAMOTEN
H G PETRELIUS

Utdrag ur årsberättelse i organisation och förvaltning

Inledning

Föredraganden i vetenskapsgrenen organisation och förvaltning för år 1961, ledamoten C G Gillberg, lämnade i sin berättelse i mars 1962 en översikt över för marinen vitala organisationsfrågor. Härvid behandlades såväl för krigsmakten gemensamma organisationsfrågor som för marinen intern organisation. Under följande år har de olika föredragandena i sina årsberättelser utvalt speciella ämnen inom denna vittomfattande vetenskapsgren.

Tidsperioden 1962—1966 har för krigsmakten i dess helhet och måhända särskilt för marinen inneburit en tid av omdaning vad gäller bl a organisation och administration. Med anledning härav och med hänsyn till de senaste årens ämnesval har undertecknad valt att ge en resumé över de viktigare organisationsfrågor, som direkt eller indirekt berört marinen. Härvid har anknutits till den år 1962 avgivna årsberättelsen med avsikten, att de båda berättelserna i möjlig mån skall kunna ses som ett sammanhängande helt.

Årsberättelsen är uppställd i följande avsnitt.*

- Kap I. För krigsmakten gemensamma frågor
1. Försvarsstabens organisation
 2. Regional ledning
 3. Lägre regional ledning
 4. Tygförvaltning i central instans
 5. Verkstadsutredningen
 6. Gemensam intendenturkår
 7. Ledning och organisation av fortifikations- och byggnadsförvaltning i regional instans

* Redaktörens anmärkning: Endast avsnitten Kap I 4—9 redovisas i detta nummer.

8. Förslag om ett för försvaret gemensamt rationaliseringsverk
9. Försvarssjukvårdsutredning

Kap II. För marinen särskilda frågor

1. Försvarsgrensstaberna — marinstaben
2. Orlogsbasorganisationen
3. Kustartilleriförsvaren
4. Marin undersökningscentral

Kap III. Statstjänstemännens förhandlingsrätt och statens avtalsverk

1. Historik
2. Statstjänstemannalagar och statstjänstemannastadgar
3. Avtalsverket
4. Myndigheten — avtalsverket — personalorganisationerna
5. Tjänstetillsättning m m

Ett flertal av rubrikerna har direkt anknytning till krigsorganisationen. Då föredraganden valt att göra redogörelsen helt öppen, har till krigsorganisationen hörande delar överhuvud icke behandlats.

Sakbehandlingen av ämnet har huvudsakligen skett under augusti — oktober 1966, varför utvecklingen efter nämnda tidpunkt icke berörts.

Tygförvaltning i central instans

Historik m m

Nuvarande centrala förvaltningsorganisationer inom krigsmakten går i sina huvuddrag tillbaka på beslut från 1943, 1954 och 1962 års riksdagar.

Karakteristiskt för nuvarande ordning är att envar av förvaltningsgrenarna civilförvaltning, sjukvårdsförvaltning, fortifikations- och byggnadsförvaltning samt intendenturförvaltning leds för samtliga försvarsgrenar av ett ämbetsverk. Tygförvaltningen leds däremot av tre ämbetsverk, vart och ett i huvudsak svarande mot en av försvarsgrenarna.

Frågan om en ökad samordning av tygförvaltningstjänsten på central nivå har tidigare i skilda sammanhang ägnats uppmärksamhet:

1. Propositionen 1954:109 angående organisationen av försvarets tyg-, intendentur- och civilförvaltningar redovisade två alternativ för tygförvaltningens organisation, av vilka det ena innebar ett för försvaret gemensamt tygförvaltningsverk. Det ansågs dock att alternativet då ej borde komma ifråga, ehuru departementschefen icke var främmande för tanken.

2. 1959 års besparingsutredning för försvaret (SOU 1960:23) uttalade att starka förvaltningsmässiga, tekniska och ekonomiska skäl talade för en sammanslagning av tygförvaltningstjänsten. Statens sakrevision anslöt sig till att denna tanke på något längre sikt borde realiseras.

3. 1960 års försvarsledningsutredning ansåg sig icke kunna tillstyrka att beslut om gemensam tygförvaltning då fattades men anförde, att utvecklingen sannolikt pekade mot en sådan organisationsform.

Tanken på en gemensam tygförvaltning har således gång efter

annan förts fram och vid anmälan av prop 1961:109 angående ny organisation av krigsmaktens högsta ledning uttalade sig departementschefen tydligt för en sådan lösning.

Med kbr den 4 juni 1964 bemyndigades chefen för försvarsdepartementet att tillkalla en utredningsman för att verkställa utredning rörande organisation av krigsmaktens tygförvaltning i central instans m m, tygförvaltningsutredningen (TFU).

Utredningsman blev direktören Hugo Larsson med avdelningschefen i försvarsdepartementet N V Simonsson som sekreterare.

Direktiven till utredningsmannen kan sammanfattas enligt följande:

1. Tre alternativ borde undersökas.

- a) Ett enda tygförvaltningsverk för hela krigsmakten.
- b) Tre tygförvaltningsverk av nuvarande typ med någon form av överstyrelse.
- c) Ett antal s k fackförvaltningar ev under en överstyrelse.

2. Det skulle ingående undersökas vilka befogenheter, som kunde tilläggas en överstyrelse utan att vederbörande förvaltningars karaktär av Kungl Maj:t underlydande ämbetsverk ginge förlorad.

3. Vidare skulle undersökas ett alternativ, där vissa funktioner skulle utbrytas ur de tygförvaltande verken och sammanföras organisatoriskt i nya enheter, t e inköp.

4. Som allmän målsättning borde gälla, att utredningsarbetet skulle resultera i en mera enhetlig ledning av tygförvaltningstjänsten, i en ändamålsenlig hushållning av medel och av förvaltningspersonal, enhetliga principer och rutiner för tjänstens bedrivande, enhetligt och samordnat upprådande i förhållande till leverantörer av tygmateriel och tjänster.

5. Det borde vidare prövas huruvida icke försvarets fabriksstyrelse med fördel skulle kunna engageras för ledning av verkstadsdrift inom tygmaterielområdet.

TFU förslag i stort

Den 22 november 1965 överlämnade utredningsmannen sitt betänkande, vilket innebar inrättande av ett för försvaret gemensamt tygförvaltningsverk, benämnt "Försvarets Materielverk" (FMV). Sedermera överlämnades ett delbetänkande betitlat "Förutsättningar

för tygförvaltningens centrala underhållsorganisation". Därmed hade 1964 års tygförvaltningsutredning avslutat sin verksamhet.

Materielverket skulle ledas av en styrelse. I denna skulle ingå en generaldirektör, samtidigt chef för materielverket, cheferna för armén, marinen, flygvapnet och försvarets forskningsanstalt samt tre andra ledamöter, som Kungl Maj:t skulle utse särskilt. Bland ledamöterna skulle Kungl Maj:t utse en ordförande och styrelsen själv en vice ordförande.

Överbefälhavaren skulle ha rättighet att genom representation närvara vid styrelsens sammanträden.

Vid materielverket skulle finnas en överdirektör (verkschefens ställföreträdare).

Överdirektören skulle vara chef för en verksstab bestående av en centralplanering, en organisationsavdelning och en administrationsavdelning.

Under verkschefen föreslogs tre materielförvaltningar, en för armémateriel, en för marinmateriel och en för flygmateriel samt en robotmateriellavdelning.

Generaldirektören, överdirektören, cheferna för materielförvaltningarna och robotmateriellavdelningen samt cheferna för centralplaneringen, organisations- och administrationsavdelningarna skulle utgöra materielverkets direktion med uppgifter som borde utredas i särskild ordning.

TFU angav uppgifterna för verket till

- att vidtaga åtgärder för att förse försvarsgrenarna med teknisk materiel,
- att tillse att den tekniska materielen är ändamålsenlig och brukbar samt förvaras på lämpligt sätt,
- att följa den tekniska utvecklingen.

FMV skulle följa direktiv och anvisningar för sin verksamhet från Överbefälhavaren resp försvarsgrenschefer i princip i likhet med vad som f n gäller för de centrala förvaltningarna.

TFU angav vidare vissa riktlinjer för olika ärendens handläggning. Styrelsen skulle bl a avgöra

ärenden som angick arbetets allmänna inriktning och utnyttjandet

i stort av tillgängliga resurser samt betydelsefulla frågor om företrädesrätt mellan olika arbetsuppgifter,

ärenden som angick större och betydelsefullare arbetsuppgifter samt fördelningen av sådana uppgifter mellan materieförvaltningarna, robotmaterielavdelningen och verksstaben,

ärenden betr organisation, arbetsordning eller tjänsteföreskrifter,

frågor om anslagsframställningar hos riksdagen och andra frågor av större ekonomisk betydelse.

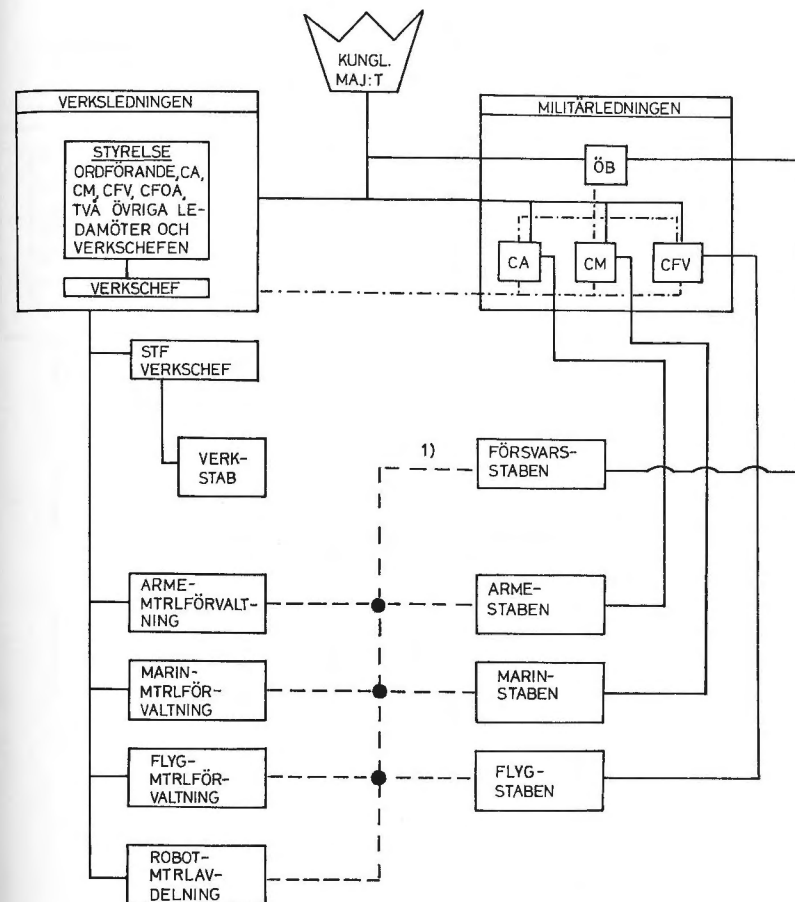
En grundprincip i utredningsförslaget var att verket genom styrelse och verkschef själv skulle utarbeta förslag till organisation och arbetsformer och det förutsattes, att förändringar successivt skulle kunna genomföras så att pågående verksamhet ej skulle behöva störas.

Sakärenden skulle handläggas vertikalt och delegeras i stor utsträckning från verkschefen till resp förvaltning eller robotavdelning så att arbetet i princip skulle bedrivas inom dessa enheter i likhet med vad som gäller f n inom de nuvarande AF, MF och FF.

Funktionella ärenden skulle i allt större utsträckning handläggas horisontellt, huvudsakligen inom verksstaben. Vissa andra funktioner såsom budgetverksamhet, normalieverksamhet, inköps- och kontrollverksamhet, borde även sammanföras horisontellt. Verksstabens indelning framgår av tablå.

På lång sikt borde utvecklingen enligt utredningen ta sikte på en organisation, som framgår av bifogade tablå. Härvid har robotmaterielavdelningen — som då blivit förvaltning — kompletterats med en vapen- och en teleförvaltning. Verksstabens underhållsdetalj har vidare svällt till en fristående underhållsavdelning. Samarbetet med försvarsgrensstaberna avsågs i första hand kanaliseras genom de kvarstående armé-, marin- och flygmaterieförvaltningarna.

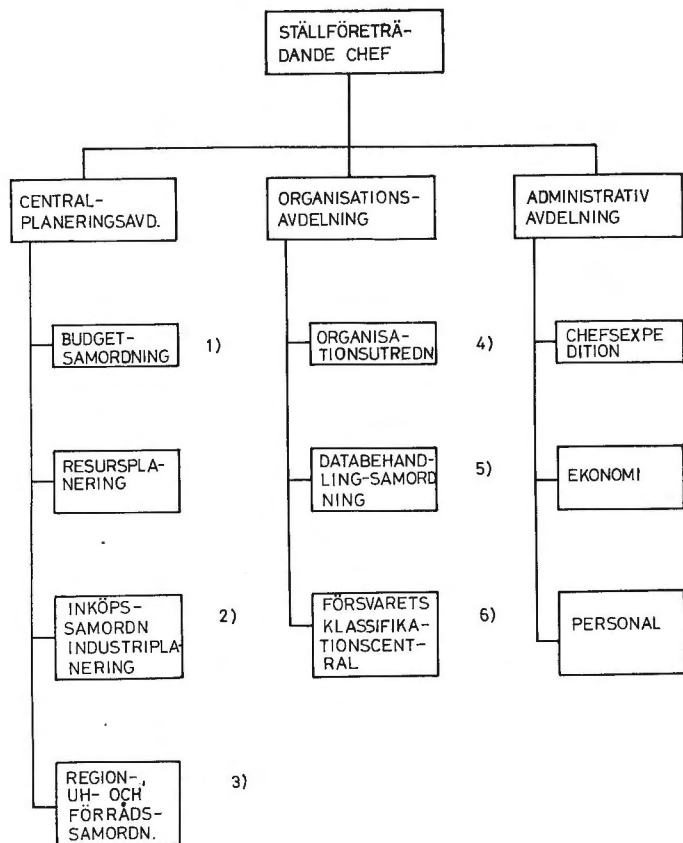
TFU förslag till gemensamt materielverk

1) ENDAST VAD AVSER DE GEMENSAMMA OPERATIVA TELEFÖRBINDELSERNA

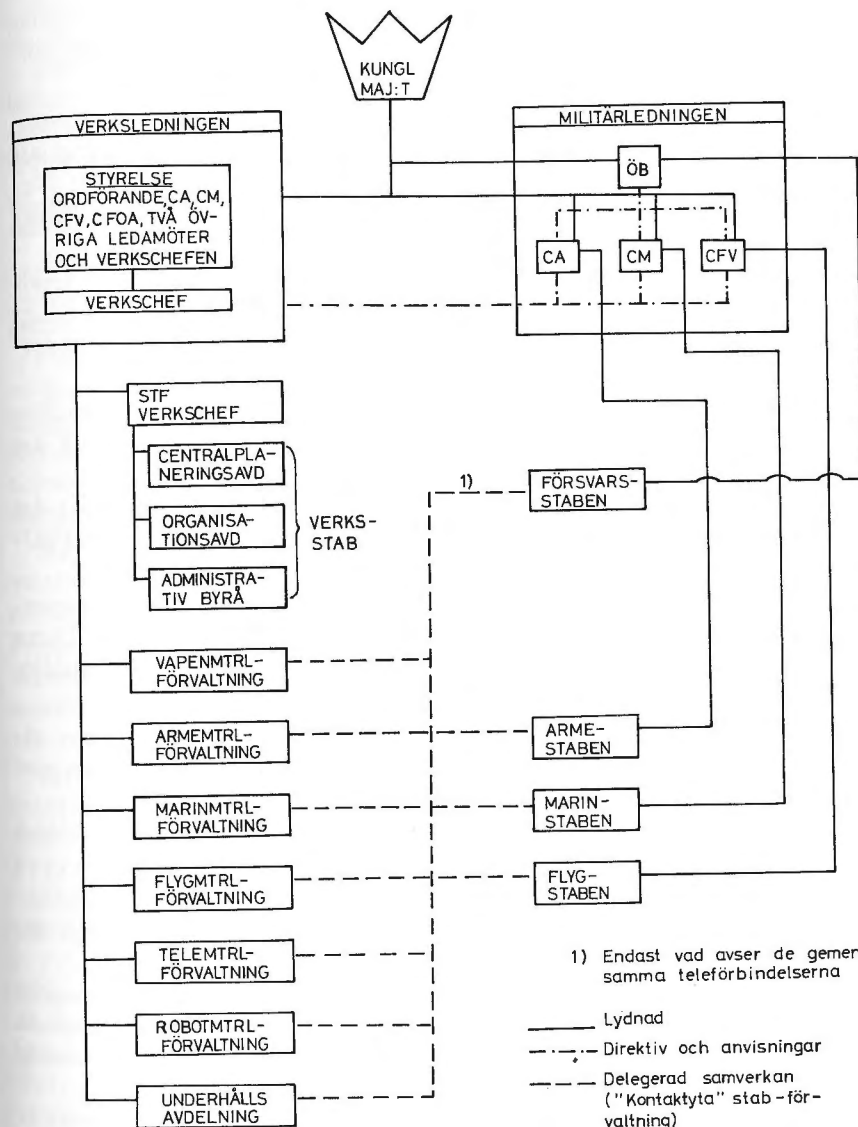
- LYDNAD
- - - - - DIREKTIV OCH ANVISNINGAR
- · · · · DÉLEGERAD SAMVERKAN ("KONTAKTYTA" STAB-FÖRVALTNING)

Organisation av verksstaben

- 1) Bl a övertas budgetdelegationens arbetsuppgifter
- 2) Bl a övertas merkantila delegationens och krigsanskaffningsdelegationens uppgifter
- 3) Bl a övertas teleunderhållskontorets samt förråds- och materieldelegations arbetsuppgifter
- 4) Bl a övertas organisations- och personaldelegationens arbetsuppgifter
- 5) Bl a övertas ADB-delegationens arbetsuppgifter
- 6) Bl a övertas standardiseringsdelegationens arbetsuppgifter

TFU förslag på lång sikt

- 1) Endast vad avser de gemensamma teleföbindelserna

— Lydnad
 - - - - - Direktiv och anvisningar
 ······ Delegerad samverkan ("Kontaktyta" stab-förvaltning)

Remissyttranden

Betänkandet framkallade icke någon entusiasm från flertalet remissmyndigheter. Myndighetens syn på förslaget var i stort följande.

ÖB: Utredningen har i alltför hög grad betraktat tygförvaltningsverksamheten som en självständig funktion. Det är nödvändigt att vid en optimering av denna se den i det större sammanhanget förvaltning — stab — förband d v s hela förvaltningsområdet och förbandsproduktionen.

TFU principiella uppläggning och utredningsmetodik har resulterat i ett på väsentliga punkter ofullständigt och svåröverskådligt materiel. Dessa brister är så avgörande att TFU ej kan utgöra underlag för principbeslut om ett tygförvaltningsverk.

CA: TFU har angripit problemställningarna främst sett från förvaltnings- och industrisynpunkt. Möjligheterna till reformer på det beständes grund bör undersökas innan principbeslut fattas.

CM: Materielanskaffningen knyts allt hårdare till FöD under det att TFU vill ha delegering. Klarläggande av ansvarsfördelning FöD-förvaltning erfordras.

TFU har benägenhet att betrakta varje komponent i ett vapensystem med hänsyn till dess ursprung i industriproduktionen. Detta leder till facktänkande typ Tele. I verkligheten ingår dylika detaljer i varje modernt vapensystem.

Vapenmaterielens dominerande inflytande på vapenbärandens utformning kräver en stark sammanhållning mellan staben och en mot vapensystemet anpassad förvaltning.

TFU redovisar icke de nackdelar som blir en följd om förslaget genomförs.

Fortsatt utredning är nödvändig, innan principbeslut fattas.

CFV: Av TFU framlagt förslag är ej så penetrerat att någon organisationsförändring kan göras på dess grund.

FFD: En enhetligare ledning av den centrala förvaltningsverksamheten bör införas om möjligt f o m 1/7 1967. Kompletterande utredningar för att komma fram till lämplig form för dylik ledning bör snarast genomföras.

FOA: Central ledning eller samordning av förvaltningstjänsten är av värde för möjligheterna att genomföra ett konsekvent forsknings-

och utvecklingsprogram. Dock är det icke säkert att TFU:s förslag är det rätta.

Stkt: Ämbetsverket anser icke att förslaget kan läggas till grund för beslut om inrättande av ett gemensamt verk.

FFV: Verket ansluter sig till grundsynen beträffande ansvars- och ledningsförhållanden inom de två högsta nivåerna. Fulla fördelar erhålles dock först, när alla de centrala förvaltningarna inordnas under den gemensamma ledningen. Förvaltningsorganisationen bör i sig inrymma egna organ för rationalisering. I princip ansluter sig fabriksverket till TFU förslag.

AF: AF har liksom TFU funnit en vidgad samordning mellan förvaltningarna påkallad och föreslår, att ett beslutande organ inrättas under Kungl Maj:t för samtliga nuvarande förvaltningars område.

Förvaltningen föreslår, att organet utformas som en styrelse, verkställande ledamot och en begränsad stab samt att FFD f o m 1/7 1967 åläggs att förbereda övergången bl a genom att utreda hur den nya styrelsens stabsorgan skall utformas. FFD föreslås utökas med en heltidsanställd ledamot som avses ingå i styrelsen samt med särskild utredningsexpertis.

MF: MF anser att ytterligare samordning inom den centrala förvaltningsverksamheten erfordras. MF anser dock ej att TFU är tillräckligt underbyggt för att kunna läggas till grund för beslut. Möjligheterna att genomföra reformer på det beständes grund borde ha tillvaratagits bättre samt att alternativet med en överstyrelse för samtliga förvaltningar borde utretts närmare och vägts mot andra alternativ.

MF föreslår tillsättande av ett organ som får i uppdrag att närmare utreda alternativa lösningar. MF föreslår också som ett alternativ, att FFD får i uppdrag att närmare utreda ledningsfrågan. FFD förutsättes därvid förstärkas personellt.

Mot MF yttrande reserverade sig två avdelningschefer som i väsentliga avseende anslöt sig till TFU.

FF: FF anser i likhet med TFU att den i dag gällande förvaltningsorganisationen fungerar väl. Genomgående förändringar bör därför ej göras förrän man noga vägt de för- och nackdelar som erhålles. Någon sådan avvägning har TFU ej gjort och därför kan TFU ej läggas till grund för beslut om ett verk.

FF delar i huvudsak vad TFU sagt om behov av samordning och anser det befogat med inrättande av en förvaltningsledning. För-

valtningens verksamhetsområde borde omfatta samtliga de centrala försvarsförvaltningarna vilka dock fortfarande skulle vara under Kungl Maj:t självständiga verk.

Fem deltagare i handläggning av ärendet reserverade sig mot FF yttrande och anslöt sig i stället i princip till TFU förslag.

Departementschefen

I proposition 1966:110 angående vissa organisations- och anslagsfrågor rörande försvaret anmälde departementschefen, att han icke var beredd att framlägga förslag om inrättande av ett för försvaret gemensamt tygförvaltningsverk. Ytterligare utredningar om organisationen av ett dylikt verk krävdes, varvid bl a frågan om samarbetet mellan de centrala staberna och det nya ämbetsverket särskilt borde belysas.

Departementschefen ansåg vidare, att den nödvändiga ytterligare undersökningen borde kunna utföras av försvarets förvaltningsdirektionens kansli. För ledningen av detta arbete borde direktions ordförande heltidsanställas.

Ny utredning rörande gemensam tygförvaltning

Kungl Maj:t uppdrog den 3/6 1966 åt ordföranden i förvaltningsdirektionen att med biträde av direktionskansli, på grundval av tygförvaltningsutredningens betänkande och med beaktande av vad som sagts i en till uppdraget bifogad promemoria, utarbeta och till Kungl Maj:t inkomma med förslag till organisation och personalstater för ett försvarets materielverk.

Kungl Maj:t förordnade samtidigt ett antal experter bl a kansli- direktören Murray, avdelningsdirektören Vinberg FF samt som sekreterare departementssekreterare Björnsson. Kungl Maj:t förklarade vidare, att beslut om tillkallande av ytterligare experter skulle fattas av utredningsmannen ensam.

I promemorian har angivits närmare riktlinjer för arbetets drivande. I viss utsträckning har därvid hänsyn tagits till de av remissytrandena framkomna synpunkterna. En viktig princip har därvid accepterats, nämligen att beslut om inrättande av ett materielverk icke skulle fattas förrän beräkning av personalbehovet grundat

på de olika organisationsenheternas arbetsuppgifter verkställt.

I det följande kommenteras de viktigaste punkterna i nämnda promemoria.

Direktiven

Uppgiften för utredningsmannen angavs vara att på grundval av TFU betänkande och häröver avgivna yttranden framlägga förslag till organisation av ett försvarets materielverk. Detta skall överta de arbetsuppgifter som f n ankommer på AF, MF, FF och FFD. På det nya materielverket skall härutöver ankomma sådana ytterligare uppgifter, som kan anses nödvändiga för att kravet på ökad effektivitet i anskaffning, underhåll och förrådshållning m m skall kunna tillgodoses.

Materielverket skall lyda direkt under Kungl Maj:t. Överbefälhavaren och försvarsgrenschefer förutsätts bibehålla direktiv- och anvisningsrätt av i princip samma innebörd som gentemot nuvarande försvarsgrensförvaltningar.

Utredningsmannen skall räkna med att de nya rutiner beträffande materielanskaffningars handläggning, som aviserats i 1966 års statsverksproposition skall tillämpas. Innebörden av dessa rutiner kommenteras nedan.

(Den nya formen för handlägningsrutiner vid materielanskaffningsärenden syftar till att ge statsmakterna underlag för beslut i större materielanskaffningsärenden i form av så långt möjligt säkra kostnadskalkyler och en överblick över det totala ekonomiska åtagandet kring anskaffningen.

All anskaffning indelas i två huvudgrupper. Till den ena huvudgruppen hänförs anskaffning av sådan materiel, som ej kräver projektering "direktanskaffning". Framställning om bemyndiganden för direktanskaffning skall av förvaltningsmyndigheten göras till Kungl Maj:t i samband med de årliga anslagsframställningarna.

Till den andra huvudgruppen hänförs anskaffning, som förutsätter projektering före serietillverkning. Denna huvudgrupp benämns "tvåstegsansskaffning".

Skälet till dessa två steg är att Kungl Maj:t vill ta ställning till anskaffningen dels före projekterings början och dels före serieproduktionens igångsättning. Steg 1 innebär Kungl Maj:ts beslut om projektering och steg 2 Kungl Maj:ts medgivande till beställning av serieproduktion.

Av myndigheterna planerade projektstarter med en beräknad projekteringskostnad av 1 mkr eller mera och/eller en beräknad seriekostnad av 10 mkr eller mera skall anmälas i samband med insändande av förslag till anslagsäskanden.

Före igångsättning av projektering skall genom myndigheternas försorg framtas beslutsunderlag i form av en projektplan, en ekonomisk plan och en tidsplan.

Även om de nuvarande principerna vid anskaffningarna har krävt en omfattande information till Kungl Maj:t, som i vissa fall skulle kunna benämnas mångstegsförfarande, så krävs enligt den nya ordningen en ingående analys av hur ansvaret för olika uppgifter åvilar de olika myndigheterna och sättet för handläggningens dels internt inom verket, dels vid samarbetet med andra myndigheter främst försvarsgrensstaberna för att möjliggöra effektiva samarbetsformer.)

Förvaltningsdirektionens verksamhet förutsätts upphöra från den tidpunkt då materielverket träder i verksamhet.

De delar av den centrala försvarsförvaltningen som nu ligger utanför de tygförvaltande verken förutsätts i alltjämt vara organiserade såsom från ämbetsverket skilda ämbetsverk såvida icke vägande skäl talar för annat förhållande. Detta kan tolkas så att även FIV och FortF samt SjöS kan komma att inordnas i verket.

Utredningsmannen skall vidare särskilt överväga hur samverkansfrågor inom hela det centrala förvaltningsområdet skall lösas och särskilt bedöma behovet av samarbetsdelegationer vars verksamhet sträcker sig utöver materielverkets.

Beträffande materielverkets inre organisation skall särskild uppmärksamhet ägnas åt hushållningen med tekniska och andra specialister. Vidare skall hänsyn tas till de krav som den kommande programbudgettekniken kan ställa.

Här må inskjutas att eftersom en strävan i utredningen torde vara att söka åstadkomma samordning inom bl a underhålls- och förrådsverksamheten blir det sannolikt nödvändigt att förutom i central nivå även behandla dessa frågor i regional nivå, när de fn är lösta inom försvarsgrenarna på olikartat sätt. Den för marinen viktigaste frågan torde därvid bli huruvida förvaltningsledningen allt framgent kan utövas direkt mellan det centrala verket och örlogsbaschefen resp kustartilleriförsvarschefen. Får militärbefälhavaren samma ställning gentemot den centrala förvaltningen som han i dag har gent-

emot AF måste den marina representationen i milistaberna förstärkas.

Materielverkets organisation skall vidare enligt direktiven smidigt kunna anpassas till den framtida utvecklingens krav men må — i varje fall i början — i princip vara försvarsgrensriktad i huvudsaklig överensstämmelse med tygförvaltningens förslag. Verket bör därför utgöras av verksledning och tre försvarsgrensriktade enheter i huvudsak motsvarande de nuvarande AF, MF och FF. Vid utredningen skall dock övervägas, om det kan anses ändamålsenligt att förhållandevis snabbt organisera särskilda robot- och telematerielenheter samt att sammanföra funktionella organ direkt under verkschefen.

Verksledningen bör omfatta styrelse och verkschef. Ordförande skall utses av Kungl. Maj:t.

Det skall vidare klarläggas i vad mån personaluppsättningen påverkar personalbehoven vid andra militära myndigheter. Detta synes böra tolkas så att om en organisationslösning av materielverket medför ökade personalkrav (t e p g a ökade samordningsuppgifter) vid försvarsgrensstab, så skall detta redovisas av utredningsmannen.

Utredningsmannen skall redovisa personalkostnaderna och jämföra dem med nuvarande kostnader.

Betr utnyttjandet av olika personalkategorier skall i utgångsläget samma principer som hittills tillämpas. Detta direktiv synes peka på värdet att alltjämt ha bl a tekniskt utbildade officerare i den centrala ledningen.

Utredningen skall framläggas i sådan tid, att Kungl Maj:t kan framlägga proposition i ärendet under 1968 års riksdag och så att verket kan träda i funktion för budgetåret 1968/69.

Arbetets bedrivande

Utredningsmannen har hittills i sin utåtriktade verksamhet bl a informerat sig om verksamheten vid försvarsgrenarnas förvaltningar i såväl central som regional/lokal instans.

Under perioden 12/10 1966 — 15/2 1967 avses genomföras en omfattande analys av verksamheten i samverkan med ett stort antal delnings- och byråchefer med bl a två veckolånga internat.

Under perioden 15/2 — 15/6 1967 kommer medverkan från för-

valtningarna avse endast vissa ämnesområden och punktutredningar. Det är troligt att utredningen kommer att under denna tid väga olika lösningar mot varandra. Ev kommer omläggning av vissa ansvarsformer och rutiner att ske f o m 1/7 1967.

Under tiden 15/6 — 1/11 1967 kommer utredningsrapporten att skrivas varpå utredningen utlämnas på remiss 15/11 — 15/1 1968.

Verkstadsutredningen

Kungl Maj:t bemyndigade den 3 juni 1966 chefen för försvarsdepartementet att tillkalla en utredningsman med uppdrag att verkställa utredning rörande samordning av försvarets verkstadsresurser för underhåll av tygmateriel m m. Som utredningsman kallades den 21 juni överdirektör B E F Skoglund. Samtidigt utsågs vissa experter, bl a byrådirektören Cannberg, MF.

Utredningens bakgrund

Som ovan nämnts överlämnade i juni TFU sitt betänkande nr 2 "Förutsättningar för tygförvaltningens centrala underhållsorganisation". Enär bl a detta betänkande ligger till grund för verkstadsutredningen lämnas nedan en kortfattad översikt över TFU ovan nämnda betänkande.

"Förutsättningar för tygförvaltningens centrala underhållsorganisation"

Betänkandet redovisar en kartläggning av vidmakthållandefunktionen inom tygförvaltningsverksamheten, definition av denna och en kartläggning av hur den bedrivs inom de olika försvarsgrenarna ävensom synpunkter på funktionens utveckling i framtiden.

I vidmakthållandefunktionen inräknas, materieluppföljning, drift-åtgärder, förvaring, vård, reparation.

I betänkandet påvisas de principiella skillnaderna beträffande vidmakthållandefunktionen mellan förvaltningarna. Det påtalas, att det finns funktionella organ för uppgifterna inom alla förvaltningarna men att ansvaret för arbetsuppgifterna ofta är fördelat på

olikartat sätt. Detta förklaras av olika sätt för materiels utnyttjande, olika geografisk lokalisering och olika komplicitet hos materielen.

Sammanfattningsvis framhålles, att det med hänsyn till besparings- och rationaliseringssynpunkter är nödvändigt, att en grundöversyn av hela vidmakthållandefunktionen snarast genomförs. TFU anser att detta arbete bör bedrivas så att man först skaffar sig en gemensam grundsyn för hela vidmakthållandeverksamheten. Detaljutredningar t e beträffande teleteknisk materiel bör ej göras eller genomföras, innan en sådan grundsyn erhållits. Hänsyn skall därvid tas till de tre försvarsgrenarnas olika struktur i fråga om materielen och till både krigs- och fredsbetingelser. TFU uttalar slutligen att den, innan en sådan grundsyn skapats, ej anser sig kunna behandla frågan angående ytterligare uppgifter för försvarets fabriksverk i underhållsfrågor, vilken uppgift angivits i TFU:s direktiv.

Direktiven för verkstadsutredningen

Kungl Maj:t har uppenbarligen löst den vidare utredningen av vidmakthållandefunktionen så att man helt bryter ut verkstadsdelen ur denna och behandlar den separat från övriga delar. Man delar med andra ord upp vidmakthållandefunktionen i en förvaltningsdel och en verkstadsdel vilket skapar möjligheter till ett renodlat kundleverantörförhållande mellan förvaltningsmyndigheten och verkstadsledningen. Tanken torde härvid bl a vara att underhållskostnaderna skall kunna pressas ned genom att verkstäderna ställs under fabriksverkets ledning med sin samlade verkstadsexpertis och genom att kunden — förvaltningsmyndigheten — tvingas till att mera specificera beställningarna. På regional nivå är det troligt att gränsfrågan mellan förvaltning och verkstad blir speciellt svårt att lösa.

I utredningsdirektiven anger departementschefen, att han är övertygad om, att en långt gående integration och samordning av verkstadsresurserna för huvuddelen av tygmaterielen bör eftersträvas och att verksamheten bör bedrivas enligt industriella metoder under en gemensam ledning.

Åt utredningsmannen uppdras "att — med beaktande av den beslutade omläggningen av den regionala ledningen och planerna på att

inrätta ett gemensamt tygförvaltningsverk — göra en strukturundersökning av verkstadsorganisationen inom de olika försvarsgrenarna och lägga fram förslag till åtgärder för att så rationellt som möjligt tillgodose försvarets behov av verkstäder för underhåll av tygmateriel m m”.

Utredningen bör omfatta icke bara försvarets verkstäder utan också statliga bolag som har till uppgift att utföra underhållsarbeten för försvarets räkning. Även den del av underhållsverksamheten som bedrivs vid civila industrier skall ingå i uppdraget. Departementschefen anger vidare, att en samordning närmast torde kunna komma ifråga på central och regional nivå. Någon gränsdragning mellan dessa nivåer bör icke eftersträvas.

Utredningen skall utmyнна i konkreta förslag till företagsorganisation och lokalisering. Verkstadsorganisationen skall anpassas till såväl krigsorganisation som fredsorganisation och olika alternativ skall prövas.

Speciellt påpekas att Karlskronavarvet och Muskövarvet ingår i utredningsuppdraget.

Utredningen skall bedrivas i sådan takt att ev erforderliga åtgärder synkroniseras med tygmaterielutredningen.

Gemensam intendenturkår

I oktober 1960 tillkallade chefen för försvarsdepartementet en utredningsman för att verkställa utredning rörande organisation m m av ett för försvaret gemensamt intendenturförvaltningsverk. I april 1961 utvidgades uppdraget att även omfatta utredning av frågan om inrättande av en för försvaret gemensam intendenturkår.

Utredningsmannen, generaldirektör G Christiansson, överlämnade i januari 1965 sitt senare betänkande med förslag till gemensam intendenturkår avseende sammansättning av kåren samt rekrytering och utbildning av officerspersonalen på aktiv stat.

Betänkandets huvuddrag

Utredningsmannen hade funnit — efter granskningen av de nuvarande rekryterings- och utbildningssystemens lämplighet — att ett

grundrekryteringssystem borde väljas.

Övervägande skäl talade för att intendenturofficersutbildningen borde vara gemensam för alla intendenturofficersaspiranter.

I utbildningsplanerna borde de olika försvarsgrenarnas utbildningsbehov införas i sina fackmässiga sammanhang och icke indelas i försvarsgrensskeden.

Utbildningen till intendenturofficer föreslogs förläggas till Svea trängregemente och Karlberg.

Först efter officersexamen och någon tids tjänstgöring inom samtliga försvarsgrenar föreslogs speciell förvaltningsutbildning (intendenturförvaltningskurs).

Utredningsmannen ansåg vidare, att samtliga intendenturreservofficerare borde ingå i intendenturkåren.

Betänkandet innehöll även beräkningar på kårens storlek, pensionsålder, kostnader m m samt förslag till övergångsbestämmelser.

Till utredningen bifogades särskilt yttrande av experten, kommandörkapten av 1. graden Wallenqvist. W reservation innebar i huvudsak följande:

- 1) Fullständig truppofficersutbildning är icke nödvändig för en intendenturofficer. Under utbildningstiden till officer borde i stället mera tid avsättas för bl a förvaltningstjänst.
- 2) Utredningsmannen hade icke i tillräcklig grad beaktat behovet av intendenturofficerare i marinstaben och vid vissa marina staber och förband.
- 3) Marinens rekryteringssystem borde bibehållas åren 1966—1968.

Remissyttranden

På anmodan av chefen för försvarsdepartementet avgav överbefälhavaren efter försvarsgrenschefernas hörande den 31/8 1965 yttrande över betänkandet. Överbefälhavaren anförde bl a

att en gemensam kår borde komma till stånd,

- att grundrekrytering var en lämplig väg men att utbildningsmålet för grundutbildningen borde omprövas,
- att intendenturofficerens förbandstjänstgöring mellan officers-examen och militärhögskolans allmänna kurs huvudsakligen borde ske vid *en* försvarsgren,
- att vid militärhögskolan borde inrättas en för försvarsgrenarna gemensam allmän kurs för intendenturofficerare.

Bland remissinstanserna i övrigt må särskilt framhållas den militära tjänsteåldersutredningen (MTU), som i sitt yttrande även överlämnade noggranna behovs- och kostnadsberäkningar för systemet att rekrytera officerare till den gemensamma intendenturkåren genom vidareutbildningen. (Det må framhållas att en sådan lösning även gagnade de syften för vilka tjänstgöringsåldersutredningen var tillsatt).

Statsmakernas beslut

Med proposition 1966:109 förelades riksdagen förslag om gemensam intendenturkår. Huvudfrågan i propositionen var rekryterings-systemet — grundrekrytering eller rekrytering genom vidareutbildning. Efter vägning av de båda alternativen fann departementschefen att övervägande skäl talade för rekrytering genom vidareutbildning.

Antalet aktiva officerare i fredsorganisationen borde enligt departementschefens mening stanna vid 250. MTU hade här räknat med 274 och intendenturkårutredningen hade föreslagit 293.

Pensionsåldern föreslogs till 60 år och fördelningen av lönegrader angavs i propositionen — efter förhandlingar mellan berörda personalförbund och avtalsverket — till:

chef för intendenturkåren	Bo 4	1
byråchef	Bo 3	4
chef för centralplanering	Bo 3	1
regementsofficer	Bo 1	3
regementsofficer	Br 1	11

regementsofficer	Bo 1/Ao	27	3
regementsofficer	Br 1/Ar	27	3
regementsofficer	Ao	27	2
regementsofficer	Ar	27	22
regementsofficer	Ao	27/25	5
regementsofficer	Ar	27/25	11
regementsofficer	Ao	25	34
regementsofficer	Ar	25	17
regementsofficer/kapten	Ao	25/23	76
regementsofficer/kapten	Ar	25/23	6
kapten	Ao	23	31
kapten	Ar	23	20

Kårledningen skulle bestå av en kårchef med stab.

Vidareutbildningen föreslogs ske i form av en tvåårig intendenturofficerskurs, varefter intransport i kåren beräknades kunna ske vid i genomsnitt 37 års ålder.

Riksdagen biföll propositionen. Med brev den 16 juni 1966 meddelade Kungl Maj:t beslut i ärendet varvid bl a angavs, att den nya kåren skulle organiseras f o m 1 oktober 1966. Med brev den 16 juni 1966 fastställde Kungl Maj:t ”Reglemente för försvarets intendenturkår” och med brev samma dag föreskrev Kungl Maj:t fördelning m m av tjänstegrader på de ovan fastställda tjänsterna.

Det må här inskjutas att organisationen av den gemensamma intendenturkåren är ett typiskt exempel på den ordningen, att tjänsternas löneställning fastställs genom förhandlingar men att fördelning av tjänstegraderna fastställs av Kungl Maj:t.

Förslag om en gemensam intendenturkår aktualiserades redan 1954, då den sk personalkårutredningen fick i uppdrag att utreda förutsättningarna för en dylik kår. 12 år senare hade således frågan bringats till sin lösning.

Ledning och organisation av fortifikations- och byggnadsförvaltning i regional instans

1960 års försvarsledningsutredning uttalade som ovan nämnts i sitt betänkande, att det fanns anledning att ifrågasätta ändringar i nuvarande ordning för fortifikations- och byggnadsförvaltningens

ledning under den centrala instansen. Det ansågs exempelvis vara en brist, att den för arméns och flygvapnets lokala myndigheter i huvudsak enhetliga ledningen inom detta förvaltningsområde icke ävenledes omfattade marinens myndigheter. Allmänt ansåg utredningen även att den starkt centraliserade prioriteringen vid planering och anslagsäskanden m m och införandet av det sk tvåstegsförfarandet i den statliga byggnadsverksamheten hade förändrat förutsättningarna för den tidigare förutsatta decentraliseringen av uppgifter och befogenheter från den centrala fortifikationsförvaltningen.

Med anledning härav bemyndigades chefen för försvarsdepartementet tillsätta en särskild utredning. Som utredningsman tillkallades ledamoten av riksdagens andra kammare B G Boman. Åt byrådirektören i statskontoret N K C Hobro uppdrogs att vara sekreterare.

I direktiven till 1964 års fortifikationsutredning återopade chefen för försvarsdepartementet det ovan nämnda och ansåg för egen del bl a

att utredningen borde klarlägga, hur ledningen av fortifikations- och byggnadsförvaltningen borde fördelas mellan central och lokal instans,

att utredningen borde ägna uppmärksamhet åt frågan om sammanförande av kustartilleriets och flottans fastighetsorgan i 1. och 3. militärområdena liksom även åt den lokala organisationen i övrigt.

Utredningens förslag

Utredningsmannen överlämnade sitt betänkande med förslag i augusti 1965 vilket nedan kortfattat redovisas.

Byggnadsavdelningarna inom sektion 8 i militärbefälsstaberna borde ombildas till ett fristående regionalt byggnadskontor direkt underställt militärbefälhavaren. Kontorets uppgift är att fullgöra verkställande och kontrollerande uppgifter och i byggnadsfrågor tekniskt — ekonomiskt biträda militärbefälhavaren och denne underställda myndigheter.

Byggnadskontoren skall vidare direkt under fortifikationsförvaltningen leda och administrera större nybyggnads- och istandsättningsarbeten.

Ledningen av byggnadskontoren skall utövas av civila byggnadsdirektörer.

Vid militärområdesstaben skall byggnadsfrågor handläggas inom sektion 8 främst i vad rör fortifikatorisk krigsplanläggning, militär behovsprövning, planläggning och projektering av befästningsarbeten, förrådsanskaffning m m.

Den direkta förvaltningen av byggnader och anläggningar skall i princip utövas av lägre regionala och lokala myndigheter.

På lägre regional och lokal nivå föreslogs omorganisation i fråga om Gotlands militärkommando, örlogsbaserna samt vissa kustartilleriförsvar och flygflottiljer.

För marinens del innebar utredningens förslag, att de marina myndigheternas särställning i fråga om byggnadsverksamheten upphör och att myndigheterna (örlogsbaschefer, kustartilleriförsvarschefer) skall lyda under militärbefälhavaren även beträffande fortifikations- och byggnadsverksamhet. En sammanslagning av marinens byggnadsorgan i Karlskrona och Göteborg fann emellertid utredningen icke lämpligt. Däremot förordades en koncentration till ett förband, kustartilleriförsvaret. Örlogsbasen skulle erhålla resurser huvudsakligen endast för förvaltning av anläggningar och medel, krigsplanläggning samt drift av fasta maskinanläggningar. För biträde i tekniskt — ekonomiskt hänseende i övrigt borde örlogsbasen hänvisas till kustartilleriförsvarets fortifikations- och byggnadsorgan.

Med hänsyn till ovannämnda principer föreslog utredningen väsentliga reduceringar av byggnadsavdelningen inom Sydkustens och Västkustens örlogsbaser.

Remissyttrande och statsmakternas ställningstagande

Chefen för marinen framhöll i sitt remissyttrande bl a att den av utredningen föreslagna organisationen av fortifikations- och byggnadsavdelningen vid BK resp ÖrlB S borde prövas. Vad gällde ÖrlB V avsåg chefen för marinen inlämna förslag rörande örlogsbasens hela organisation och då föreslå basens byggnadsavdelning i princip efter utredningens förslag. Chefen för marinen ansåg dock att såväl i Göteborg som i Karlskrona arbetsledare och arbetare för löpande underhåll vid örlogsbaserna borde tillhöra vederbörlig byggnadsavdelning och icke redovisa vid kustartilleriförsvaren.

Överbefälhavaren tillstyrkte i allt väsentligt utredningens förslag såväl vad gällde de principiella riktlinjerna som personalomfattningen i de olika staberna. Överbefälhavaren framhöll även att organisationen av fortifikations- och byggnadsförvaltningen vid försvarsområdesstaberna kommer att ses över i samband med en av honom planerad översyn av den lägre regionala ledningsorganisationen.

I proposition 1966:110 anmälde chefen för försvarsdepartementet resultatet av ovannämnda utredning. Departementschefen anslöt sig till utredningens förslag om särskilda byggnadskontor men ville icke ta ställning till kontorens inre organisation. Beträffande den föreslagna personaluppsättningen för kontoret ansåg departementschefen, att denna kunde minskas med sammanlagt 30 personer och borde omfatta totalt 237 tjänster.

Departementschefen tillstyrkte även utredningens förslag rörande kustartilleriförsvaren och örlogsbaserna men fann även här att en viss minskning av personalen var möjlig.

Riksdagen beslutade i enlighet med propositionen och i skilda brev den 3 juni 1966 fastställdes personalomfattningen av örlogsbasernas byggnadsavdelningar respektive kustartilleriförsvarens fortifikationsavdelningar. Byggnadskontorens organisation framgår av det kbr som fastställer organisationen av militärområdesstaber m.m. Omorganisationen förutsattes genomförd till 1 juli 1967.

I anslutning till bestämmelserna i ovannämnda brev har chefen för marinen genom mo 250/1966 utfärdat vissa närmare bestämmelser rörande fortifikations- och byggnadsverksamhetens ledning m.m. vid örlogsbaser och kustartilleriförsvaret, varav bl.a. framgår byggnadsavdelningens indelning i detaljer vid örlogsbaserna.

Förslag om ett för försvaret gemensamt rationaliseringsverk

I april 1965 bemyndigades chefen för försvarsdepartementet tillkalla en utredning för vissa frågor om rationaliseringsverksamheten i försvaret. Utredningens ordförande blev departementsrådet A C R Resare och sekreterare avdelningsdirektören i försvarets förvaltningsdirektion T Palm. Utredningen antog benämningen "Militära rationaliseringsutredningen".

Utredningsuppdraget

Vid anmälan om utredningsuppdraget erinrade departementschefen om att för budgetåret 1965/66 ett planerings- och budgetsekretariat beräknades ingå i försvarsdepartementets organisation. Sekretariatets uppgifter var bl.a. att biträda arbetet med rationaliseringsverksamheten vid krigsmaktens myndigheter, staber och förband. Likaså räknade departementschefen med att en delegation under ordförandeskap av chefen för försvarsdepartementet skulle inrättas för information om och diskussion av rationaliseringsfrågor och andra frågor ingående i sekretariatets uppgifter. Det borde då även utredas, hur delegationens och sekretariatets arbete lämpligen borde samordnas med den rationaliseringsverksamhet m.m. som idag ankommer på statskontoret.

I utredningens uppdrag borde vidare ingå förslag om hur den centrala ledningen av rationaliseringsverksamheten inom det militära försvaret bör organiseras. Utredningens arbete borde sikta till att en organisationsändring kunde genomföras den 1 juli 1966.

Militära rationaliseringsutredningens förslag

I december 1965 överlämnade de sakkunniga sitt betänkande "Rationaliseringsverksamheten i det militära försvaret". Nedan återges en sammanfattning av förslaget.

Utredningen ville se krigsmakten som *en* enhet vid prövning av frågan om organisation och ledning av rationaliseringsverksamheten.

Det påtagliga behovet att samordna planerings- och rationaliseringsverksamheten talade för att särskilda, centralt sammanhållna resurser erfordras för rationaliseringsverksamheten inom det militära försvaret. Kostnaderna för dessa resurser — det centrala rationaliseringsorganet — borde inräknas i den militära budgeten.

I uppgifterna för organet borde ingå inventering, angelägenhetsgradering av rationaliseringsbehoven, utförande av undersökningar, viss konsulterande verksamhet, viss utbildningsverksamhet samt kontrollanalys.

Ett organ med dessa uppgifter måste arbeta i nära kontakt med Kungl. Maj:ts kansli ävenså med de militära myndigheterna. Vidare ansåg utredningen att ett påtagligt kontaktbehov förefanns med statskontoret.

Organet borde benämnas "Försvarets rationaliseringsnämnd".

I stort förutsattes arbetsuppläggningsplan, som sedan behandlas i den ovannämnda delegationen innan den föreläggs Kungl. Maj:t. Rationaliseringsnämnden skall sedan som verkställande organ utföra de undersökningar, som tagits upp i den centrala planen eller eljest beslutats av Kungl. Maj:t.

Myndighetens ansvar för sin rationaliseringsverksamhet skulle icke rubbas av nämndens tillkomst. Nämnden skall kunna biträda myndigheterna i detta.

Myndigheternas resurser för rationaliseringsverksamhet förutsattes bestå av en organisationsföredragande eller — för myndighet med ett mera omfattande arbetsområde — särskilda organ för rationalisering.

Försvarets rationaliseringsnämnd föreslogs organiseras med en generaldirektör som chef, en planerings- och analysenhet, två utredningsavdelningar samt en administrativ enhet. Personalstyrkan beräknas till ca 75 personer. Årskostnaderna för verksamheten beräknas till 4,5 milj. kr.

Genom tillkomsten av nämnden kunde statskontorets verksamhet inom den militära sektorn minskas högst väsentligt. Vidare räknade utredningen med att 20 tjänster, som inrättats vid de militära myndigheterna för rationaliseringsuppgifter kunde dras in i samband med nämndens tillkomst.

Utredningen föreslog att försvarets rationaliseringsnämnd inrättas f o m 1/7 1966.

Remissbehandlingen och statsmakernas beslut

De militära myndigheterna avstyrkte bestämt tillkomsten av ett särskilt för försvaret gemensamt rationaliseringsorgan. Samtliga ansåg att nuvarande ordning med statskontorets som centralt organ för rationaliseringsverksamheten för i princip hela statsförvaltningen var helt tillfredsställande. Det framfördes även, att den upprustning av rationaliseringsresurserna som kunde komma till stånd borde ske inom statskontoret och försvarets myndigheter.

Av särskilt intresse är statskontorets yttrande över utredningen. Ämbetsverket kunde icke tillstyrka, att "betänkandet i sitt nuvaran-

de skick läggs till grund för beslut om inrättande av den föreslagna rationaliseringsnämnden". Emellertid avgav fem ledamöter i ämbetsverket särskilda yttranden, varav en ledamot skarpt kritiserade utredningsresultatet, medan yttrandena från de övriga fyra i stället gick ut på att mildra ämbetsverkets principiella ställningstagande.

I proposition 1966:110 anmälde departementschefen att de centrala rationaliseringsresursernas organisatoriska ställning i förhållande till statskontoret och till militära myndigheter ytterligare behövde undersökas. Likaså var det enligt departementschefens mening nödvändigt att ytterligare överväga det totala resursbehovet för den militära rationaliseringsverksamheten och hur resurserna borde fördelas mellan ett centralt organ och de enskilda militära myndigheterna. Ävenså borde undersökas om icke det militära rationaliseringsorganet kan anslutas till befintlig myndighet inom försvarsdepartementets verksamhetsområde.

Med anledning härav var departementschefen icke beredd att nu föreslå att en försvarets rationaliseringsnämnd organiseras i enlighet med utredningens förslag utan avsåg att låta göra vissa kompletterande utredningar med sikte på att förslag rörande erforderliga organisatoriska förändringar skulle kunna föreläggas 1967 års riksdag.

Försvarssjukvårdsutredning

I direktiven till 1962 års försvarssjukvårdsutredning uttalade departementschefen bl a:

"Läget inom den militära fredssjukvården torde inte vara helt tillfredsställande. Med hänsyn till att krigsmaktens fredssjukvård har en dubbel funktion — att på ett tillfredsställande sätt tillgodose behovet av hälso- och sjukvård i fred och att utgöra grund för krigssjukvårdsorganisation — anser jag det vara av synnerlig vikt att förbandssjukvården är kvalitativt högtstående. Utredningen bör undersöka förbandssjukvårdens organisation och utrustning. Möjligheterna att i större utsträckning än som redan skett öppna vissa förbandssjukhus för civila patienter bör utredas".

Betänkande nr 1

Utredningens betänkande nr 1 rörande krigsmaktens förbands- sjukhus innebar bl a följande:

- 1) Nuvarande system med civilmilitära befattningshavare, tillsätta med fullmakt, avskaffas och ersätts med civila läkare, vilka ges prestationsersättning enligt särskilda grunder med de civila industriläkarnas löneavtal som förebild.
- 2) Ifrågavarande avtalsanställda civila läkare skall till stor del avlastas de uppgifter, som tidigare ålagts förbandsläkaren. Endast i ringa grad skall uppgifter utanför den rena hälso- och sjukvården åläggas de avtalsanställda läkarna.
- 3) Sådana uppgifter som krigs- och mobiliseringsplanläggning, förvaltning, hygienövervakning samt utbildning skall åläggas läkare inom regional stab.
- 4) Avtalen avses löpa på tre år och kunna förnyas.
- 5) Beträffande den slutna vården för värnpliktiga föreslogs, att förbandssjukhuset benämnes sjukrumsavdelningar för att därmed poängtera den lägre målsättningen för denna vård, som i allt väsentligt skall ombesörjas av sjuksköterskor och biträdespersonal.
- 6) En del av landets förbandssjukhus skall nedläggas och en centralisering av den slutna vården skall genomföras.

Till utredningen bilades ett särskilt yttrande av ledamoten Troell. T reserverade sig mot utredningens förslag att med enbart civila avtalsanställda läkare bestrida förbandssjukvården, att beslut fattas om att vissa förbandsläkartjänster successivt in-dras, innan krigsorganisationens behov helt utretts.

Statsmakternas beslut

Chefen för marinen överlämnade yttrande i ärendet till överbefälhavaren i september 1964 (MS/Org 440). Chefen för marinen ansåg sig därvid icke kunna godtaga det av utredningen framlagda förslaget beträffande hygienövervakning och hälsovård utan ansåg att dessa delar av betänkandet borde bli föremål för genomgripande överarbetning med anlitande av omgivningshygienisk civil och militär expertis.

Ävenså ansåg chefen för marinen, att förbandsläkarna borde bibehållas och avgav vissa förslag rörande löneställning m m.

Med proposition 1965:176 förelades riksdagen förslag i ärendet. Departementschefen framhöll därvid att chefen för marinen, chefen för flygvapnet samt ytterligare några remissmyndigheter velat lösa frågan huvudsakligen inom ramen för nuvarande system, medan vissa andra instanser däribland överbefälhavaren, chefen för armén och försvarets sjukvårdsstyrelse förordat en lösning i huvudsak på grundval av utredningens förslag.

Departementschefen föreslog, att förbandssjukvården skulle omorganiseras i huvudsaklig överensstämmelse med utredningens förslag och att det nya systemet skulle genomföras successivt vid samtliga försvarsgrenar. Sålunda förutsattes att läkaruppgifterna skulle hänföras dels till utövandet av tillsynen över hälso- och sjukvården vid förbandet, dels till hälsoundersöknings- och sjukvårdsuppgifter.

De förstnämnda uppgifterna borde handhas av *en* läkare, benämnd förbandsläkare som förordnas för viss tid. Förbandsläkaren borde vara civilmilitär. Inom marinen borde förbandsläkare tills vidare finnas vid BOS och KOS. Behovet av förbandsläkare vid kustartilleriförband borde enligt departementschefens mening prövas, då ställning tas till frågan om läkarmedverkan på regional nivå. Förbandsläkaren borde anställas mot arvode, bestämt med hänsyn till beräknad arbetsinsats — 6 till 10 timmar i veckan.

Läkare som handhar sjukvården föreslogs benämnas tjänsteläkare. En eller flera tjänsteläkare anställs vid de förband, som har förbandsläkare samt därutöver vid ytterligare ett antal förband. Tjänsteläkaren borde vara civil och ersättning utgå efter prestation enligt särskilda taxor.

Vad gäller sjukvården för militära, civilmilitära och civila anställ-

ningshavare borde dessa hänvisas till anvisningsläkare. Inget hindrar emellertid, att förbandsläkare eller tjänsteläkare kunna utses till anvisningsläkare.

I propositionen anmäldes även, att överenskommelse angående förmåner för förbands- och tjänsteläkare träffats mellan statens avtalsverk och SACO samt att Kungl Maj:t och riksdagens lönedellegation godkänt innehållet i överenskommelsen.

Ett genomförande av förslaget innebar indragning vid marinläkarkåren av 9 tjänster.

Omorganisationen föreslogs genomföras 1 juli 1966.

Riksdagen beslutade i enlighet med proposition och Kungl Maj:t meddelade med brev 17 december 1965 bl a personalförteckning för ordinarie tjänster vid armé-, marin- och flygläkarkårerna. I samma brev reglerades arbetstiden för ständigt tjänstgörande militärläkare vid förband, örlogsbaser och kustartilleriförsvaret med upphörande av tidigare utfärdade bestämmelser (kbr 30 juni 1953 och regleringsbrev II 1962 8.6. p 1).

Kungl Maj:t har även 29 juni 1966 meddelat bestämmelser om anlitan av läkare för frivillig tjänstgöring vid försvaret. Avsikten med sådan tjänstgöring är att bereda läkare utbildning för tjänstgöring i krigsbefattning eller för att tillgodose annat behov av läkarhjälp inom försvaret för uppgifter, som ej är att hänföra till förbandssjukvård.

Betänkande nr 2

I juni 1966 överlämnade försvarssjukvårdsutredningen sitt betänkande nr 2 (SOU 1966:35), betitlat "Militärsjukvården" (ledning, utbildning, personal och materiel). Nedan refereras några av betänkandets grunddrag.

- 1) Utredningen föreslog medicinsk representation inom försvarsstaben på hög nivå.
- 2) Utredningen förordade en avsevärd personell förstärkning av sjukvårdsstyrelsen, som förutsattes få ökade befogenheter.
- 3) En allsidig förstärkning av medicinalavdelningarna inom de regionala staberna borde tillkomma. Chefen för medicinalavdelningen föreslogs lyda direkt under stabchefen.

- 4) Vad gäller örlogsbasstaberna och kustartilleriförsvaret förutsatte utredningen viss rationalisering av antalet stabsläkare.
 - 5) För samordningen av den militära och civila krigssjukvårdens ledningsorgan föreslogs inrättande av ett särskilt samarbetsorgan — totalförsvarets sjukvårdsberedning — som skulle ersätta den nu i krig planerade centrala sjukvårdsledningen.
 - 6) Utredningen föreslog att de värnpliktiga inom krigsmaktens sjukvårdsorganisation skulle ges en bättre utbildning med större medicinskt innehåll.
 - 7) Enligt Utredningen borde 77 heltidsbefattningar för militärläkare inrättas. Befattningshavarna borde rekryteras under sin första värnpliktstjänstgöring och ges en utbildning som anknyter till de vpl läkarnas men med en bättre militär utbildning.
 - 8) Försvarets arvodesanställda läkare föreslogs avskaffas och ersättas med en reservläkarinstitution.
 - 9) Utredningen förutsatte inrättande av instruktionstjänster för medicinaltekniker och militärsjuksköterskor för genomförande av den utbildning som skall ges åt vpl sjukvårdare. Medicinaltekniker avsågs ersätta marinens sjukvårdsunderofficerare.
 - 10) Utredningen föreslog inrättandet av en försvarets medicinalkår innefattande militärläkare, militärveterinärer, militärapotekare, militärtandläkare, medicinaltekniker och militärsjuksköterskor. Som kårchef föreslogs generalläkaren som i denna egenskap skulle lyda under överbefälhavaren.
- Även till detta betänkande hade särskilda yttranden bilagts dels gemensamt av ledamöterna Troell, Lundberg och experten Åberg dels av ledamoten Hasselrot och experten Nordström och dels av ledamoten Troell.

Chefen för marinens remissyttrande

Då vare sig överbefälhavarens eller statsmakternas ställningstagande förelåg i oktober 1966 återges här endast huvuddragen av chefens för marinen yttrande i ärendet till överbefälhavaren av den 23. september 1966.

Chefen för marinen biträdde förslaget om medicinsk representation på hög nivå i försvarsstaben.

Rörande ledningen i central instans anfördes att gränsdragningen mellan medicinalstyrelsen och sjukvårdsstyrelsen icke klarlagts. Chefen för marinen föreslog att den högsta ledningen i såväl fred som krig under Kungl Maj:t skulle utövas av medicinalstyrelsen, vilken i sin tur borde delegera delar av sitt ansvarsområde till försvarets sjukvårdsstyrelse. I yttrandet framhölls även, att försvarsgrenschefens rätt att inspektera förbandssjukvården måste bibehållas med hänsyn till dennes odelade ansvar för förbandsproduktionen.

Vidare biträdades utredningens förslag rörande örlogsbasstaber och kustartilleriförsvarstaber och att en stabsläkare borde tillkomma vid Norrlands kustartilleriförsvar och som jämväl kunde vara förbandsläkare vid KA 5. Motiv framfördes för att stabsläkare vid BK/Fo 15 och GbK/Fo 31—32 på deltid borde underställas respektive örlogsbaschef i stället för att som utredningen angav biträda denne. Chefen för marinen kunde vidare icke godtaga att kustflottan icke tilldelades stabsläkare.

Beträffande de regionala staberna ansågs att medicinalavdelningen borde infogas i underhållssektionen.

Chefen för marinen invände mot rekryteringsprincipen och ifrågsatte om icke de heltidsanställda militärläkarna i stället borde rekryteras bland läkare i civil tjänst, som redan skaffat sig en god medicinsk specialistutbildning.

Vidare erinrades om behovet av sjögående läkare och den submarina tjänstens framåtskridande och att det årliga behovet av 4000—4500 tjänstgöringsdagar täcks bäst genom att bibehålla de arvodesanställda marinläkarna.

Rörande den föreslagna försvarets medicinalkår ansåg chefen för marinen att även förbandsläkarna borde ingå i en dylik kår och motsatte sig med hänvisning till försvarsgrenschefens odelade ansvar

för förbandsproduktionen att även medicinaltekniker och militär-
sjuksköterskor hänfördes till kåren.

I sitt yttrande underströk chefen för marinen vidare att utredningen icke presenterat någon kostnadsberäkning. Ett ställningstagande till utredningens förslag borde därför ske först sedan alla ekonomiska konsekvenser kunde överblickas.

Litteratur m. m.

KRONPRINSENS LANGFÄRD MED "ÄLVSNABBEN" I ORD OCH BILD

Ytterligare 418 pressurklipp överlämnades i våras till Marinmuseum i Karlskrona av arkivarien I. Brandt, Sandviken.

I samlingen, som har titeln "Marinen II" ingår bl a ett 100-tal svenska pressurklipp rörande minfartyget Älvsnabbens långresa med aspirant 001 Carl Gustaf ombord. En världsomsegling med kungligt signum. Kronprinsen kommer att erhålla kännedom om klippsamlingens färdigställande.

Andra urklipp berätta om Karlskronas siste amiral. Det första bladet i detta nära 300-åriga kapitel skrevs av general-amiralen Hans Wachtmeister, när denne den 16 november 1680 tillträdde befattningen och det sista bladet fick amiralen Stig Bergelin avsluta. Nu har örlogsbas Syd och kommandör Gottfridsson tagit över.

Drygt tusentalet pressurklipp och bilder har arkivarien Brandt hittills ställt till Marinmuseum förfogande och flera är att vänta. Herr Brandts fritidshobby omfattar nämligen en än större klippsamling om "Karlskrona — sjömannens stad" med gamla urklipp och bilder från speciellt örlogsvärvets äldre del, amiralitetsförsamlingen, bastioner och fort. Men också samlingar rörande Flyget och Kustartilleriet med Karlskrona-anknytning är under arbete. Det är i första hand Blekinge Läns Tidning men också rikspress och sjömilitära tidskrifter, som fått släppa till materialet.

Klippsamlingarnas främsta syfte är att i ord och bild åt eftervärlden bevara en spegelbild av sin samtid. Detta med hänsyn till att i första hand marinen och därmed sjömannens egen stad (Karlskrona) på ett mycket representativt vis exemplifierar den märkliga brytningstid i totalförsvaret som vårt land genomgått och ännu befinner sig i.

Notiser från när och fjärran

Argentina

Jagare

De amerikanska jagarna CHARLES J. BADGER och HICKOX skall övertagas av Argentina.

(Marine News, maj 1967)

Australien

Robotjagare till Vietnam

Den nya robotjagaren HOBART av CHARLES F ADAMS-klass avgick i mars från Sydney för att tjänstgöra i vietnamesiska farvatten.

(Navy, maj 1967)

Minsvepare

De båda brittiska minsveparna POPHAM och WINTRIGHAM på vardera 120 ton och bestyckade med 1 st 40 mm kanon skall överföras till Australien.

(Rivista Marittima, juni 1967)

Belgien

Fartygsbestånd

I Belgien pågår f n en intensiv debatt och utredningsverksamhet rörande försvarets framtida organisation och utrustning. Medan debatten på utrustningssidan tidigare koncentrerats till arméns och flygvapnets behov (nya stridsvagnar och stridsflygplan) har nu även flottans synpunkter börjat göra sig hörda. Den belgiska flottan, som inom NATO spelar en huvudsakligen defensiv roll, är f n uppbyggd av följande viktigare enheter:

- 45 minsvepare
- 1 forskningsfartyg
- 3 förrådsfartyg
- 2 f d brittiska eskortfartyg
- 1 kommandofartyg samt

ett antal patrullbåtar, helikoptrar och smärre trängfartyg.

Genomsnittsåldern för fartygen är låg — de flesta är byggda 1953—60. De två f d brittiska eskortfartygen för ubåtsjakt är byggda 1942 och faller inom kort för åldersstrecket. Ersättningsbygge måste därför igångsättas snarast för att man ej skall stå helt utan ubåtsjaktfartyg. Den belgiska flottan anser sig behöva fyra nya ubåtsjaktfartyg för att tillfredsställande kunna fylla sina uppgifter. Fartygen skulle deplacera ca 1300 ton och farten uppgå till 28 knop. Priset per enhet beräknas till 600 miljoner francs (ca 60 miljoner svenska kronor), och fartygen skulle kunna byggas vid belgiska varv.

Kommandofartyg

Drottning Fabiola döpte i början av maj det nya belgiska kommandofartyget ZINNIA, som sjösattes vid örlogsvarvet i Hoboken.

(FM, maj 1967)

Frankrike

Hangarfartyg

Chefen för det franska hangarfartygsförbandet och det "embarkerade" marinflyget och hans stab, vilken alltsedan 1960 varit förlagt till Toulon, flyttade den 17 juni i år till Brest. Med honom följde också hangarfartyget CLEMENCEAU. Samtliga tre hangarfartyg har därigenom lämnat Medelhavet och har i fortsättningen Brest som huvudbas.

Ubåtsförsök

Den 15 april avfyrares från försöksubåten GYMNOTE den första roboten av den typ, som skall ingå i de nya franska atomubåtarnas arsenal.

(Rivista Marittima, juni 1967)

Landstigningsfartyg

Den 22 april sjösattes landstigningsfartyget ORAGE på 8500 ton. ORAGE är av samma typ som OURAGAN.

(Rivista Marittima, juni 1967)

Japan

Ubåtsjaktfartyg

Den japanska flottan skall bygga ut sitt ubåtsjaktvapen, meddelas från Tokyo. Allt flera ubåtar från Kommuniskina har på senare tid iakttagits längs de japanska kusterna.

(Wehr und Wirtschaft, juni 1967)

Kanada

Eskortjagare

De fyra eskortjagare, som nyligen beställdes, skall samtliga få gasturbinmaskineri.

(Marine News, maj 1967)

Storbritannien

Atomubåt

Den andra atomubåten av VALIANT-typ, WARSPITE, togs i tjänst den 18 april. WARSPITE är på 3500 ton och maskineriet har tillverkats av Rolls-Royce & Associates i samarbete med Vickers och Babcock & Wilcox.

(Rivista Marittima, juni 1967)

Svävfarkoster

Den brittiska marinen skall organisera sin första svävfarkostenhet. En 10 tons svävfarkost av typ SRN 6 har beställts hos British Hovercraft Corporation och skall levereras senare under sommaren. Den avses närmast för snabba amfibie-transporter och underhållsuppgifter. Svävaren skall kunna ta 30 fullt utrustade soldater och över tre tons last. Den drivs av en 900 hkr Rolls-Royce Gnome-motor. Marschfarten skall vara 56 knop och toppfarten 70 knop. Besättningen utgörs av två officerare och 8 meniga. Räckvidden är 200 engelska mil.

Inom kort beställs även två svävfarkoster på vardera 40 ton av typ BH 7. Dessa skall kunna ta 20 tons last och drivs med Rolls-Royce Proteus gasturbiner.

(Daily Telegraph, London, juni 1967)

Sverige

Ubåt

Attackubåten SJÖLEJONET, som är nummer 2 i SJÖORMEN-serien, sjösattes vid Kockums Mekaniska Verkstad i Malmö den 29 juni. Överbefälhavaren, general Torsten Rapp, förrättade dopet. Nästa enhet i SJÖORMEN-serien beräknas sjösättas i september.

Sydafrika

Ubåtar

Den sydafrikanska regeringen har enligt uppgift beställt tre ubåtar av DAPHNÉ-klass från örlogsvarvet i Nantes i Frankrike. Kostnaden för detta projekt beräknas till 160 miljoner kronor. DAPHNÉ-klassens ubåtar är på 850 ton, har dimensionerna 58×6,7 meter och bemannas av 45 man. Huvudbestyckningen utgöres av 12 torpedtuber.

(Rivista Marittima, juni 1967)

USA

Hangarfartyg

Hangarfartyget JOHN F. KENNEDY, som sjösattes den 29 maj, deplacerar 80700 ton, har ett maskineri på 280.000 hästkrafter och 5.000 mans besättning. Fartyget kan medföra 90 flygplan.

(Wehr und Wirtschaft, juni 1967)

Övningsstorped

En torped för övningsändamål har konstruerats i USA och fått beteckningen Mark 30 Mobile ASW Target. Som framgår av namnet skall torpeden användas vid utbildning av ubåtsjaktpersonal. Den kan simulera främmande ubåt och har trots dimensionerna hos en vanlig torped förmåga att i u-läge ge ekoeffekter i likhet med en normal ubåt. Torpeden tillverkas av Northrop Corporation.

(Wehr und Wirtschaft, juni 1967)

Fartygsbyggnadsprogram

Nybyggnadsprogrammet för budgetåret 1967—68 upptar följande fartyg:

- 3 atomubåtar
- 2 robotjagare
- 10 fregatter
- 7 större minsvepare
- 3 förrådsfartyg
- 1 ubåtsbärningsfartyg
- 1 helikopterhangarfartyg.

(Marine News, maj 1967)

Försöksubåt

En helt ny djupdykande ubåt byggs fn vid Portsmouth Naval Shipyard. Den skall i första hand användas för försöksändamål. Namnet är DOLPHIN, och den skall vara en plattform för undervattensforskning. Ubåten förses med en torpedtub för vapenprov. Längden blir 46,5 meter och farten i u-läge 12 knop. Deplacementet uppgår till 900 ton och besättningen till 22 man, varav fyra vetenskapsmän.

(All Hands, maj 1967)

